

ספרדים ובני עדות המזרח - חומר גלם למחקרים בישראל

עובדות ומסמכים מקוריים, על ניצול של חולים
ונפטרים ספרדים ובני עדות המזרח — למטרות
רווחיות, על-ידי רופאים ופתלוגים בבתי-החולים
בישראל

בעריכת

ד"ר י. דהאן

יוצא לאור ע"י "המרכז למען יהדות המזרח"

תל-אביב — תשל"ד

לא בקלות החלטנו על פרסום חוברת זו, קדמו לכך פניות
ובקשות רבות לגורמים הממשלתיים לתקן את המעוות, ורק לאחר
שלא הצלחנו בדרך זו, נאלצנו להביא לידיעת צבור הספרדים ובני
עדות המזרח והצבור כולו — את היחס והמצב האמיתי כלפיהם
בבתי-החולים ובפרט לאחר המות!

על הפתלוגים המתעללים בנו לדעת: כי הם הגדישו את הסאה!
יותר לא נוכל לשאת!

על הממשלה לדעת: שעליה תפול כל האחריות לתוצאות אם
לא תמנע מיד מהפתלוגים לעשות במתים כרצונם!

אך ורק מילוי דרישתינו האנושית הזו מסוגל לפרק את חומר
הנפץ שהצטבר בלבינו.

אנא תקנו את העוול בטרם תאחרו את המועד!

ראו הזהרנוכם!

"המרכז למען יהדות המזרח"

אח יקר,

קרא ומסור לחברידך!

פרק א

מחקרי השפלה והתעללות בגוויות הספרדים ועדות המזרח

המחקר על יוצאי תימן

קבוצה של שמונה פרופסורים ידועי שם ממוסדות הרפואה והמחקר של ארצות-הברית ביקרה לפני שנים מספר בישראל. היא נשלחה על-ידי מכוני הבריאות הלאומיים של ארצות-הברית, כדי לבדוק את אפשרויות המחקר הרפואי בארץ, ונתקבלה כאן על ידי ראשי מוסדות הרפואה והמחקר.

המשלחת ביקרה בין השאר בבתי-החולים "הדסה" בירושלים, "רמב"ם" בחיפה, "דונולו" ביפו, "שיבא" בתל-השומר, ובמכון וייצמן ברחובות, גם בראש העין ערכו חברי המשלחת ביקור נרחב, הם הסתובבו ברחובות העיירה, והתבוננו היטב בתושביה.

(חוברת Cardiovascular Research in Israel עמודים 52, 53, 57, 61)

מה בעצם ביקשו החוקרים הנכבדים בראש העין, — אין שם בתי-חולים, וגם מוסדות מחקר לא נמצאים במקום. מה הראו המארחים הישראליים לעמיתיהם האמריקאים בעיירה זו?

תשובה על כך נותנים הפרופסורים בדיווח שלהם לממשלה האמריקאית, (בחוברת הנ"ל). הם ממליצים בהתלהבות להקציב ממון רב למחקרים בישראל, ומונים בין השאר את הסיבות לאפשרויות הטובות של בדיקות שבניתוחי מתים. בישראל אחוז הנתיחה גבוה — קובעים חברי המשלחת — ומרוכזים בה אנשים מעדות שונות. בהמלצתם הם מספרים על הביקור בראש העין — "ריכוז התימנים

ה ת ו כ ן

עמוד

- 1 פרק א. מחקרי השפלה והתעללות בגוויות הספרדים ועדות המזרח
- 8 פרק ב. "סחר העבדים" הרפואי — — — —
- 10 פרק ג. סיכון חיי הולים במחקר העדות — — — —
- 11 פרק ד. נתיחת גוויות לצרכי פטימיטיקה עדתית — — — —
- 12 פרק ה. השוואת עדות — לשם מה? — — — —
- 15 פרק ו. אימון מופרז ברופאים — מלכודת! — — — —
- אזהרה המורה! — — — — — — — — (בעטיפה)

הגדול ביותר בארץ, בו נמצאים 9600 תימנים", והם מוסיפים לספר על ביקור שני שערכו במושב "בית עריף" אף שם מרוכז ישוב תימני. האפשרויות לערוך מחקרים השוואתיים על אנשים מעדות שונות ומגזעים שונים הן גדולות בישראל, ומכיון שיש אפשרויות טובות לנתיחות שלאחר המות, אסור לבזבז הזדמנות כזו, ויש להקציב למוסדות המחקר הרפואי בישראל אמצעים מתאימים. ויש למהר במחקרים לפני שהעדות יתמוזגו.

בין היתר הדגישו את האפשרויות המיוחדות למחקר על יוצאי תימן, הן בחייהם והן במותם.

כמו כן ציינו במיוחד את האינטרס הרפואי המיוחד ביוצאי עירק.

(שם בעמוד 15).

אכן, הבקשה הועילה, עדות לכך הוא המענק בסך 160.000 לירות שהעניקו מכוני הבריאות הלאומיים של ארצות הברית למחקר על עורקי לבבות שהוצאו מנפטרים מיוצאי תימן. במסגרת מחקר זה שנמשך חמש שנים ע"י פרופסור ה. נויפלד מבית החולים תל השומר, הוצאו 60 לבבות של יוצאי תימן, החל מעובר בן 32 שבועות ועד למבוגר בן 40. (מעניין שבית-החולים ניסה להצניע את המחקר הזה בפירסומו ב"מחקר רפואי תל השומר" עמוד 55. בכותרת האנגלית כתוב שהמחקר נעשה על "יהודים תימנים", אך מהכותרת העברית הושמטה המלה "תימנים", בהנחה שיוצאי תימן אינם בקיאים בשפה האנגלית).

אל יחשוב הקורא כי "ההתענינות" בעדה זו פגה בגיל 40. את ה"מלאכה" "השלימו" בתי חולים אחרים, שבהם נותחו בני העדה עד גיל 80, כפי שנראה להלן בסוף סעיף 1.

"מפפר הלא-אשכנזים שנותחו הוא מועט מדי"

יש להניח כי האורחים מארצות הברית התרשמו לא רק מפניהם של התימנים בראש העין ובבית עריף, הם נכחו לדעת כי ראשי מוסדות הרפואה בארץ מתמסרים לעבודות מחקר אלו בהתלהבות רבה, והרי כמה עובדות:

1. פרופ' הינריך קרפלוס, פרופ' אריך ליבן, פרופ' ה. אונגר, פרופ' א. לאופר, ד"ר ז. בן-ישי, ד"ר א. מורן, ד"ר מ. פרוינד, ד"ר א. אברמוביץ, ד"ר ש. שושן, וד"ר ב. גלי, ערכו מחקר הקשור בעורקים. ניתוח המתים נעשה בבתי החולים "הדסה", "קפלן", "רמב"ם", ובמכון לרפואה משפטית. הלב והעורקים הוצאו מהגופות ונשלחו לבדיקה לירושלים. לאחר שנותחו 505 נפטרים, התאוננו הפרופסורים הנרי אונגר ולאופר שעדיין אין אפשרות לחקור אם יש הבדלים בין הלא-אשכנזים, פי מפפר הלא-אשכנזים שנותחו הוא מועט מדי.

(Path. Microbiol. Vol. 24 p. 717).

המחקר נמשך, ובמשך שנתיים נותחו 895 נפטרים, אך גם אחרי-כן התאוננו שזה לא מספיק, והביעו תקוה שאם ינתחו עוד נפטרים רבים יוכלו לחקור אם יש הבדלים כאלה: "הספרדים" נכללו יחד עם עדות המזרח בקבוצה אחת שנקראה "לא-אשכנזים", לשם השוואה עם אשכנזים. אנו יודעים היטב שקיימים הבדלים אתניים ותרבותיים בין המנותחים הלא-אשכנזים. אחרי שיצטברו פדרות גדולות של ניתוחי מתים אפשר יהיה לחקור כל עדה לא-אשכנזית בתור יחידה נפרדת".

דברים אלה מובאים ב:

(Goldschmidt: The Genetics of Migrant and Isolate Populations p. 318)

לצורך מחקר זה התכו התכים רבים במרחק של סנטימטר אחד בין חתך לחתך, בשלשת העורקים הראשיים, ועקרו את הלבבות מהנפטרים. פרופ' אונגר עדיין מתאונן כי — "הסדרה הנוכחית עדיין קטנה מכדי פיצול לפי זמן השהות בארץ... כמו כן אין אפשרות לחקור את ההבדלים שיתכן וקיימים בין העדות השונות של לא-אשכנזים. למשל התימנים, הנחשבים לקבוצה חופשית ממחלות לב, יוצגה בסדרה שלנו רק על ידי 20 מקרים..."

(שם עמודים 124, 126).

מכון הלב הלאומי של ארצות הברית תמך במחקר זה על-ידי מענק כספי.

(American Journal of Cardiology, vol. 10, p. 407)

(במאמר זה מציינים בנפרד גם את יוצאי תורכיה ויון).

החוקרים לא אמרו נואש. המחקר על יוצאי תימן נמשך. בבתי החולים "הדסה", "רמב"ם" ו"קפלן", ובמכון לרפואה משפטית, נותחו 59 מיוצאי תימן, מהם 28 נשים. המנותחים היו מגיל 20 עד לישישים מעל גיל 80. 12 מהם מתו בתאונות. המחקר רוכז בידי ד"ר י. ש. לוי ופרופסור אונגר מ"הדסה" ירושלים. בפרסמם את מאמרם הם לא שוכחים להודות לד"ר גלי, פרופ' ליבן ופרופ' קרפלוס על שיתוף הפעולה שלהם, ולהודיע כי מכוני הבריאות הלאומיים של ארצות-הברית נתנו מענק למחקר.

(Israel Journal of Medical Sciences, Vol. 3, p. 453-455)

המחקר על יהדות מרוקו וצפון אפריקה

2. ד"ר מ. יבלונסקי, פרופ' מ. בכר, פרופ' ה. אונגר, ד"ר מ. אלתר מבתי החולים "הדסה" בירושלים, "קפלן" ברחובות והמכון לרפואה משפטית, בשיתוף עם רופא מחוז-לארץ שביקר בארץ,

ערכו מחקר על 359 מוחות, כדי לחפש הבדלים בין יוצאי אפריקה ואסיה לבין יוצאי אירופה.

(Neurology, Vol. 18 p. 550)

3. ד"ר א. פולאק וד"ר מ. זקס ערכו מחקר ב-100 ריאות מנפטרים, כדי למדוד את כמות אבק אובסט בתוך הריאות, ומצאו שיש הבדלים בין אשכנזים ובין לא-אשכנזים.

(מחקר דין וחשבון השלישי של האוניברסיטה העברית, כרך ב' עמוד 201 Israel Journal of Medical Sciences; כרך 4 עמוד 223).

"נותחו מעט מדי ילידי הארץ"

4. ד"ר מ. זקס מ"הדסה" בירושלים וד"ר ז. ולודבר מאוניברסיטת תל אביב ערכו מחקר על 1241 נפטרים, שנותחו במשך שנה אחת, ביניהם 268 ילדים ותינוקות, כדי לענות על משאל של ארגון בחוץ לארץ... המסקנה מהמחקר היתה: כי אוטם שריר הלב שכיח יותר אצל גברים אשכנזים מאשר אצל לא-אשכנזים אבל אין הבדל בין גשים אשכנזיות ובין גשים לא-אשכנזיות. המחקר נערך בבתי החולים "הדסה", "בילינסון", ו"תל-השומר".

החוקרים מתאוננים על כי מועט מדי מספר ילידי הארץ שנותחו, ומציינים שיוכלו לדייק יותר אם ינתחו "סדרה יותר גדולה" של נפטרים. וכל זה — כדי לענות לשאלון של ארגון בחוץ לארץ! ד"ר מרטין זקס לא שכח להודות במאמרו לד"ר וולמן ולד"ר כספר מבתי החולים "תל השומר" ו"בילינסון", על כי הרשו לכלול במאמר גם את הממצאים שלהם.

(Pathologia et Microbiologica, Vol. 30, p. 570-577)

איזו אדיבות למופת! רק את גופות הנפטרים לוקחים מבלי לשאול רשות...

ואגב נציין, כי בהרבה מאמרים נזכרים גופות המתים בתור Cadaver, מלה שבה משתמשים גם לציין פגר ונבלה של בהמה. אבל כשמזכירים בספרות הרפואית כי רופא נפטר, כותבים "הוא הלך מאתנו", כדי לא להזכיר מות.

המחקר על בני עדות נופפות

5. ד"ר ברונר, ד"ר אלטמן, ד"ר לובל, ד"ר מגיליס, ופרופ' קרפלוס, מבית החולים "דונולו" ומהמכון לרפואה משפטית, ניצלו 3109 נפטרים שנותחו אחר מותם, כדי לחפש לכמה היו אבנים במרה, ולעשות סטטיסטיקה לפי עדות. (Goldschmidt: The Genetics of Migrant and Isolate Populations, p. 327)

6. ד"ר אברמוביץ, פרופ' ליבן, פרופ' גויפלד, וד"ר ולודבר, מבתי החולים "תל השומר" ו"קפלן", ערכו מחקר על ניתוח תינוקות עד גיל שנה, ועוברים של יוצאי תימן. מכון הלב הלאומי של ארצות-הברית נתן מענק עבור מחקר זה. (Journal of Artheroscler. Research, Vol. 7, p. 161-162)

7. ד"ר וסרמן ול. צלרמאיר, ערכו במשך שנתיים מחקר על שומן שנתקבל מנפטרים שנותחו בחמישה בתי-חולים ובמכון לרפואה משפטית. מטרת המחקר היתה למצוא אם יש הבדלים בכמות ה-ד.ט. שנספגה בגופות של יוצאי עדות שונות. הם חילקו את הנפטרים ל-5 קבוצות: אשכנזים, ספרדים, יוצאי תימן, יוצאי הודו, וילידי הארץ. באותם המקרים שכמות השומן שקיבלו היתה מספיק גדולה, שלחו חלק ממנה לאטלנטה שבארצות-הברית, שמשם נתקבל סכום של 90,000 ל"י לשנתיים הראשונות של המחקר בארץ. החוקרים ציינו שהואיל ומספר הנפטרים שנותחו (112) קטן מדי, הם מקוים

שכאשר יערכו בדיקות נוספות ידעו ביתר דיוק אם יש הבדלים בין העדות. (Arch. Environ. Health. Vol. 11, p. 375-379)

ואכן המשיכו במחקר שנתיים נוספות, ונותחו עוד 144 נפטרים. המחקר נעשה החל מעוברים, ילדים שנולדו מתים, ומתינוקות ועד ישישים בני 89. (מחקר דין וחשבון השני, כרך ב' עמ' 655). אחרי כן הודיעו כי המחקרים יימשכו, ויורחבו גם למדידת חומרים אחרים מלבד ד. ד. ט. (מחקר דין וחשבון השלישי עמ' 210).

מחקרים במפוזה של "חקירה משפטית"

8. מאות נפטרים שמתו מסיבות בלתי טבעיות, שהובאו למכון לרפואה משפטית לשם בדיקות למטרות משפטיות, נוצלו לצורכי מחקר אחר לגמרי. מ-400 נפטרים כאלה כרתו את הלב, שקלו אותו, חתכו את העורקים בחתכים רבים במרחק של סנטימטר אחד בין חתך לחתך, ומדדו את הקוטר של העורקים בקטעים השונים. המחקר נעשה כדי לראות אם יש הבדלים בין אשכנזים, ספרדים ועדות המזרח. נאמר בפירוש שהמחקר יימשך.

(מחקר דין וחשבון השלישי, כרך ב, עמוד 208).

9. החוקרים הם פרופ' ה. קרפלוס מהמכון לרפואה משפטית וד"ר ד. ברונר מביה"ח "דונולו".

9. את הגופות שהובאו ל"מכון לרפואה משפטית" לצורך בדיקה משפטית, ניצל המכון למטרות אחרות לגמרי. המכון הנ"ל ניסר מהן עצמות וסיפק אותן ל"הדסה" בירושלים למחקר שעבורו נתקבל מענק של יותר ממליון ל"י מארה"ב. המכון הוציא מאנשים שנותחו לצרכים משפטיים 434 דוגמאות של עצם המותן והצלע הששית,

וסיפק אותם ל"הדסה" עבור מחקר על שכיחות של אוסטאופורוזיס בהשוואה לגיל ולארץ המוצא. העצמות נשרפו לאפר ונבדקה כמות הסידן, הזרחן, הפלורין והמגנזיום. המחקר נעשה ע"י פרופ' י. מנציל ופרופ' ק. גוגנהיים, בשיתוף עם אוניברסיטה אמריקאית. (שם בעמודים 72, 790).

10. במחקר אחד על הסתיידות עורקים, בשים לב לארץ המוצא ולהבדלי מקצוע, ניתחו במכון לרפואה משפטית אנשים שמתו באופן בלתי טבעי (מתאונות, טביעות, רצח). רשמו את מצב העורקים במוח (דבר זה פירושו ניסור עצמות הגולגולת כדי להוציא את המוח), העורקים המובילים לראש והעורקים בסכיבת הלב, וחתכו בהם התכים רבים (המרחק בין חתך אחד לשני הוא סנטימטר אחד), ועשו רישום מדויק של הלב. המנותחים סווגו לפי אשכנזים, ספרדים, עדות המזרח. במשך שנתיים ניתחו 168 והודיעו שהמחקר ימשך. המחקר נעשה ע"י ד"ר ברונר ועוד. (מחקר דין וחשבון הראשון, כרך ב' עמודים 188, 189).

11. עבור סקירה של אגודה לפתולוגיה גיאוגרפית בהו"ל, חקרו את הלב מכל המנותחים אחרי מותם במחלקה פתולוגית בארץ, במטרה לראות אם קיימים הבדלים בין העדות. החוקר — ד"ר מ. זקס. (שם עמודים 175, 176).

פרק ב

"סחר העבדים" הרפואי

לפני 150 שנה היו ציידים-אדם יוצאים לתפוס כהי-עור אפרי-קאיים ואסיינים והיו שולחים אותם לאמריקה תמורת דולרים.

באפריקה ובאסיה כבר לא צדים היום בני אדם. אך בישראל מתנהל "ציד בפה", שבו מפתים את יוצאי אפריקה ואסיה כי דמם וגופם ישמש בחייהם, וגוויותיהם ישמשו לאחר מותם, לצורך מחקרים שעבורם משלמים אמריקאים בדולרים, במיליוני דולרים!

לא תמיד מפתים בפה רך. ברוב המקרים עושים את הדבר בגניבה, מעלימים מהחולים כי עושים עליהם מחקרים, ומעלימים מהמשפחה כי עומדים לנתח — או שכבר ניתחו — את גופת הנפטר, ומכחישים שהוציאו אברים מגופתו. ויש ופשוט מעלימים את הגופה מהמשפחה, ושולחים את הקרובים למקום למקום, ומשם למקום שלישי, כפי שעשו לאחרונה למשפחה מיוצאי מרוקו. רק כשמשפחה עומדת על המשמר ואינה מאפשרת לקחת את הגופה בכח, משכנעים אותם בדברי חלקלקות. מספרים להם שהבדיקה שלאחר המות היא ממש הכרחית, כדי לגלות מחלה תורשתית כביכול, "העלולה לסכן את כל המשפחה", או כדי "למצוא מחלה מדבקת", או כדי "לברר" מי גרם למות כדי שיקבלו פיצויים מחברת הביטוח של הנהג הדרסן. כשרופא מספר סיפורים כאלה, בפנים רציניות או בדברי פיתוי, אין זאת אומרת שהוא מעוניין למצוא מחלה כזו או לעזור למשפחה לקבל כסף, ואין זאת אומרת שהוא מאמין בדברים אשר הוא אומר. בהרבה מקרים הוא מעוניין במחקרים שבצידם — בעוד לב מעדות המזרח, או מרה אשכנזית, עורקים מעולי תורכיה ויון, או שומן מיוצאי הודו, מוח מיוצאי אפריקה ואסיה, או דם מיוצאי בגדד וכורדיסטן, אשר חסרים לאיזה רופא אחר בארץ לצורך סדרה של השוואות סטטיסטיות. הוא מחפש עוד תינוק או ישיש מיוצאי תימן, או ריאה של ספרדים, שיתנו מספר יותר מלא עבור המחקר. בישראל, המחקר על גופות בני אדם — תימנים, מרוקאים, כורדים, אירופיים ועוד, מהווה "פחורה עוברת לפוחר". בביטוי זה

השתמש הפרופ' ח. שיבא, מנהלו בעבר של ביה"ח בתל-השומר. הוא כתב כדלהלן:

"אם עד כה נהנינו מכך שיכולנו להצביע על האפשרויות החד-פעמיות של חקירת קבוץ הגלויות, תקליט זה מרוכב שימוש בו התחיל להראות גם פגמים, ואפילו שעמום של העלאת גירה, הרי הדל להיות פחורה עוברת לפוחר, ולכן בעתיד יש לנו סיכוי לזכות במענקים אך ורק אם נוכל להתחרות עם העולם הגדול גם בתחום של מחקר בסיסי יותר... (מחקר רפואי תל השומר 66—56, מבוא).

פרק ג

סיכון חיי חולים במחקר העדות!

לשם הבהרה נוסיף כי "סחר עבדים" זה אינו רק בגופות מתים, גם בחיים יש לחוקרים ענין, והם מנצלים את תמימותם של בני עדות המזרח, או את המצאותם של חולים מעדות שונות בבתי חולים כדי לערוך בהם מחקרים. לדוגמא:

1. לצורך מחקר אחד חקרו יולדות על מוצאם העדתי והוציאו לצורך המחקר — דם מהילודים הרכים ביומם השלישי או הרביעי. המחקר הקיף 883 תינוקות מעדות שונות. (מחקר דין וחשבון הראשון, כרך א', ע' 316).

2. במקום אחר נמסר כי אלפיים ילדים בני תשע עדות שונות יצולמו ברנטגן אחת לשנה במשך 12 שנים כדי לערוך השוואות בין העדות (כידוע מתרעעים רופאים על הנזק והסיכון שבצילומי רנטגן).

לשם זה הוכנו רשימות של ילדים בני אותן העדות שעל גופם ייערך המחקר! ארגון אמריקאי נתן מענק גדול למחקר זה. (מחקר דין וחשבון השני, כרך ב', עמוד 773).

3. לצורך מחקר לקחו 12 סנטימטר מעוקבים דם מן הוורידים של יולדות מיד אחרי הלידה, ועשו השוואה בין עדות. במחקר נכללו 63 נשים מעדות המזרח, 60 יוצאות אירופה, ו-44 יוצאות תימן. (American Journal Obst. and Gyn., Vol. 91, p. 61)

4. לצורך מחקר אחר, שנמשך כשנתיים, נלקח דם מתינוקות, והתוצאות פוצלו לפי העדה. (מחקר דין וחשבון השלישי, כרך ב' עמוד 266—265).

פרק ד

נתיחת גוויות לצרכי סטטיסטיקה עדתית

מן הראוי לדעת כי מן הלהיטות לערוך מחקרים עדתיים נפגעות יותר עדות מיוחדות שבהן מתענינים החוקרים, או עדות לא גדולות, שמהן אין לפתולוגים "מספיק" נפטרים לנתח. בני עדה כזו נתקלים בקשיים רבים יותר בבקשם להוציא את גופת קרובם מבית-חולים ללא ניתוח, כי אחרי שהחוקרים חשבו שכבר יכלו לשים את ידם על נפטר מעדה שאינה מזדמנת לידם בכל יום — למה יוציאוהו מידם ו"יחמיצו הזדמנות" לנתח? הרי הם, או רופא אחר בבית חולים בעיר אחרת, מחכים כבר זמן רב להזדמנות כזו. ההתאוננות כי "עדיין לא ניתחו מספיק" חוזרת ונשמעת במחקרים עדתיים, ולכן להוטים לנתח יותר ויותר במחקרים אלה.

מבחינה סטטיסטית "צריכה" עדה זו או אחרת "לספק" כמות "מספיקה" של נפטרים לניתוח, למשל 50 נפטרים, כדי שיוכלו

לעשות חישובים סטטיסטיים. (כי ממספרים קטנים אי אפשר להכין טבלאות וחישובים סטטיסטיים). אבל יש ואפילו יותר מאלף אינם "מספיקים" — כפי שראינו בדברי החוקרים שצוטטו.

רופאים מעמידים פנים כאילו כל מקרה שהם מנתחים "מיוחד במינו", ושהם צריכים לדעת את סיבת המות. והנה בפרסומים שלהם, המיועדים להבריהם בחוץ לארץ, מתגלית המטרה האמיתית — להרבות בניתוחי מתים לצורך סטטיסטיקה בקשר למבנה אבר זה או אחר — ודבר אין לזה ולקביעת סיבת המוות של הנפטר הזה. ראינו שאין שום התחשבות בתינוקות רכים, או בזקנים מופלגים, מנתחים החל מעוברים, ועד בני תשעים. שום גיל לא נמלט מידם. גם גשים מנותחות בידי הרופאים, ולעיני הסטודנטים.

פרק ה

השוואת עדות — לשם מה?

כשמתבוננים מעט בתוצאות העלוכות של המחקרים בקשר להשוואת עדות, על התוצאות ה"גאוניות" כדוגמת המסקנה כי — "גברים מעדה אחת חולים פחות במחלה מסוימת מאשר גברים מעדה אחרת, ואצל נשים לא קיים הבדל". או — "שגופי אוזבסט נמצאים יותר בריאותיהם של אשכנזים מאשר אצל לא-אשכנזים", הרי מתעוררת מאליה השאלה: למה ומדוע מושקע כל המאמץ הגדול הזה, לשם מה ההשוואה?

פרופ' שיבא, במבוא ל"מחקר רפואי" — תל השומר 56/66 השיב

על-כך:

"יתאר לעצמו מיהו שהיינו עוסקים רק בריפוי חולים ללא כל הליכה אחר סקרנותנו בתחום השוני שבין העדות שנתקבלו בארץ,

הרי היו מלקים אותנו, ובזכות מלאה, על הפסד הזדמנות בלתי חוזרת לבחון את השפעת הגומלין של התורשה והסביבה כשהן נותנות סימניהם באוכלוסיות למיניהן".

"חלק לא מבוטל ממאמצינו בתחום זה, במשך 10 שנים מאז בית-החולים "תל השומר" עבר לידי משרד הבריאות, וכמעט כל מאמצי "תל השומר" מאז היוסדו, בשדה המחקר, הוקדש לחקר השוני שבין הקיבוצים השונים אשר שבו למולדתם".

"כל מחקר דורש השקעת כספים, ועד אשר זוכים להכרה מצד מוסדות המעניקים כספים, יש לפרסם עבודות המושכות תשומת עין ולכ. להרצה זאת, לפחות, דרושה עזרה מקומית".

"אני מצייין בהוקרה שהרצה זאת התאפשרה הודות ליחס אוהד של מנהלי משרד הבריאות במשך 10 שנים אלה, בכך שניתנה לנו זכות לאשפו חולים ללא כיסוי כפפי, באם המדובר בבעיה המצדיקה זאת לצרכי מחקר רפואי".

אגב פרופ' שיבא גם מצייין כי —

"מענקי מחקר שיכולנו להשיג בדרך של התחרות עם חוקרים מארצות-הברית וארצות אחרות על כסף שממקורות ארה"ב, חוזרים ל"אוצר המדינה" בצורת מס הכנסה מעובדי מחקר יותר מ-80,000 ל"י לשנה, מדי שנה בשנה, מזה 5—6 שנים. סכום פי כמה מזה נכנס לקופת המדינה בצורת ציוד בעל ערך רב. ערך הכסף המוחזר עולה פי כמה על ההפסד מאי גביית תשלום מאותם חולים שנתקבלו לפי הוראת המנהל הכללי ללא חובת תשלום עבור ימי אישפוזם".

ובכן, — "סקרנות" — "עבודות המושכות תשומת עין ולב"

— "מענקים בדרך התחרות עם חוקרים בארה"ב ובארצות אחרות"

— אלו המושגים בהם עובר המאמץ הגדול של "מחקר השוואת

העדות". זהו כנראה קלף מושך ומבריק, והוא גותן נצחון לחוקרים הישראלים על עמיתיהם בעולם.

כך חושב גם ד"ר פריץ דלית אשר הכין מחקר מקיף על עורקים, ובבקשה לקרן פורד בארה"ב הוא מבטיח כי: —
 "יעשו מאמצים מיוחדים כדי להשיג דוגמאות מייצגות מקשת רחבה של עדות".

לצרכי מחקר זה יוציאו את העורקים מאברים רבים בגוף, וישמרו אותם בפורמלין. בעורק אחד בלבד (היורד מהלב) יעשו 40 חתכים, וימדדו את העובי, המבנה, ההרכב החימי, הגמישות, התאים, ועוד.

המחקר יימשך שלוש שנים, בבתי החולים תל השומר, עפולה, רמב"ם, בילינסון, אסף הרופא, דונולו, קפלן, הדסה ובמכון לרפואה משפטית.
 (Application for a research grant submitted to the Ford Foundation, p. 323-327)

"עדות" הוא מושג המושך עין ולב — לדבריו של פרופ' שיבא, או כלשונו — "תקליט של קבוץ גלויות". כך גם חושבים האמריקאים המקציבים כספים ביד נדיבה, ולא שוכחים לציין כי מצב הנתיחות בישראל המגיע לאחוז גבוה, הוא המצדיק תמיכה ומימון נרחבים. גם באנגליה התפעלו כבר לפני 14 שנים מהאפשרויות הרבות של מחקר עדתי בישראל.

(British Medical Journal, p. 815).

גם בספרים "מחקר דין וחשבון" של האוניברסיטה, מדגישה המחלקה הפתולוגית כי בישראל יש הזדמנות אידיאלית לחקור על עדות.

פרק ו

אמון מופרז ברופאים — מלכודת!

האמון המופרז אותו רוחשים לפי תומם החולים לרופאים, הוא הבסיס למצב עגום זה, כששומע חולה על נכונות בית החולים לאשפוז הוא אמנם בטוח כי הוא באמת נזקק לכך, וכשהאשפוז ניתן לו חינם, הוא מלא בהכרת טובה לרופא שכביכול "סידר" את הדבר למענו. אבל לא פעם קורה שלא ריפוי החולה הוא המעניין את בית החולים, אלא המחקר שאפשר לעשות על גופו — בחייו ובמותו — "אשפוז לצורך מחקר רפואי", ובכגון אלה כבר מעיד פרופ' שיבא כי משרד הבריאות מגלה יחס נדיב המאפשר לבית-החולים לאשפוז חולים אלו ללא כיסוי כספי. (אגב — האם מאשפוזים ללא כיסוי כספי או התחייבות של לשכת הסעד גם חולים עניים, או חולים אנושים שחיהם בסכנה?) אילו היה החולה המלא הכרת תודה, קורא את החשבון שעשה ד"ר שיבא, עד כמה עוד הרויחו ממנו מאישפוזו בחינם...

"כבדהו וחשדהו" — זה הכלל. והחשד לפחות באותה מדה ודקדוק כמו הכבוד. כבר נתגלה קלוגם של החוקרים הרפואיים ברבים, כבר נתפרסמו מטרותיהם. על הציבור להזהר ולעמוד על זכותו ועל אמונתו.

רק לאחרונה קראנו בעתון ("מעריב" כ"ז שבט תשל"ג ע' 17) כי עושים מחקר גנטי על עולים חדשים בבית-החולים "תל השומר". כך מקדמים את פני העליה החדשה!

בני העדות — למשמר!

האינטרס החזק של החוקרים הרפואיים במיגוון של בדיקות על בני העדות חייב לשמש אות אזהרה. בל יופקר נפטר בידי

הפתלוגים הלהוטים לאיבריו לשם מחקרים השוואתיים. השמירה על החולה חייבת להעשות בקפדנות. הגה לאחר שהגיעו ראשוני עולי גרוזיה לישראל, היה אפשר להבחין כי קיימת לגביהם התענינות חזקה של המוסדות הרפואיים. כשקרה ונפטר אדם בן עדתם, כבר היו בעיות של נתיחה שלאחר המות.

ברור הוא כי "גרוזיה" — היא סחורה עוברת לסוחר. זו סחורה חדשה שאפשר להכריז עליה בעולם הרפואי, ושוב קיימת הודמנות להשמיע באזני ראשי הקרנות האמריקאיים את התקליט הישן על קיבוץ גלויות, ולשיר את השיר הידוע על הודמנות נדירה של עולים מרוסיה, ועל כסף, וכסף, וכסף...

אך עולי גרוזיה, בחושם הבריא הקימו מיד גוף אשר יטפל בבעיה זו, ויוכיח כי אם ברוסיה הקומוניסטית היה אפשר להביא את מתי ישראל שלמים לקבר, הרי גם בישראל לא יכנעו, ולא יניחו את מתיהם ביד סכיני הפתולוגים.

למדו בני העדות הוותיקים בארץ, מאחייהם העולים החדשים, כיצד לעמוד על המשמר. ולא תופקר גופת נפטר יהודי לביתור אכזרי, ולמחקרים עקרים.

תקופת התמימות והאמון הדמיוני חלפה — מעתה אנו נקראים כולנו לעמוד על המשמר.

רופאים איימו שלא יצביעו עבור מפלגה שלא תתמוך בהם ושלא תרשה המשך ניתוחי המתים. ואכן תומכים בהם חברי כנסת רבים, ביודעם כי להם תעמוד חסינותם ואותם לא ינתחו אחרי מותם. אך המאיימים שוכחים כי הציבור הסובל מהתעללותם גדול הרבה יותר ממספר הרופאים, והוא ימצא את האמצעים להתגונן מפניהם ולשמור את זכות הבעלות על גופו.

אזהרה חמורה!

בחוברת זו, הראשונה בסדרה, הבאנו בגלוי הוכחות ומקורות מהימניים ביותר על יחס ההשפלה והדיכוי כלפי כל עדות המזרח בכתבי-החולים בישראל, ובפרט מצד הפתלוגים המתעללים באכזריות בספרדים ובבני עדות המזרח לאחר המות.

תלונותינו על הפליה בשטחים סוציאליים וחברתיים, הן כאין וכאפס לעומת חומרת האשמה המובאת בחוברת זו, בה הבאנו הוכחות ועדויות: שרופאים ובפרט פתלוגים, הופכים את כל ציבור הספרדים ובני עדות המזרח לשפני וחיות נסיון, לא רק לאחר מותם אלא גם בעודם חיים!

לא נוכל יותר להשלים שינתחו מתים בלי רשות והסכמת המשפחה כאילו היינו רכושם הפרטי!

לא נוכל יותר להשלים ל"סחר העבדים" הנעשה בנו!

לא ניתן שדם ספרדי ימשיך להיות הפקר!

היחס האכזרי והברברי של רופאים ופתלוגים כלפי משפחות שכולות ואוננות, הביא לדאבונינו לפגיעות ואלימות כלפי רופאים ופתלוגים.

אך המאבק אינו צריך להיות מאבק פרטי של משפחות נפגעות, אלא מאבק של דעת הקהל כולה לשינוי המצב הקיים המאפשר לרופאים לנתח מתים כרצונם.